

Neúčinnost právních úkonů v českém právu

Předložená disertační práce má patřičný rozsah 182 stran vlastního textu, obsahuje anotaci i shrnutí a klíčová slova v češtině a angličtině, přiměřený seznam použité literatury v členění na monografie, učebnice, komentáře, stati a judikaturu. Použitá literatura je převážně česká, v menším rozsahu zahraniční. Vlastní text práce se vyznačuje logickou uspořádaností výkladu, přehledností, jasným a srozumitelným vyjadřováním, důkladností přístupu. Bohatý poznámkový aparát jasně dokládá, že a jak disertant z literatury čerpal, přičemž řádně cituje a přesvědčivě ovládá způsob stručné reprodukce v literatuře zastávaných, často protichůdných odborných názorů. K nim pak vždy vyjadřuje i názor vlastní, argumentačně podložený. Po stránce formální je tedy možno práci označit za zcela vyhovující požadavkům.

Totéž platí i o stránce obsahové. V první řadě je třeba **ocenit volbu tématu**. Téma práce je aktuální, zvláště v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku, zák.č. 89/2012 Sb. a s dalšími souvisícími předpisy, jako je insolvenční zákon, zákon o obchodních korporacích, občanský soudní řád apod., které přinášejí novou (někdy staronovou) úpravu neplatnosti či neúčinnosti právních jednání.

Ocenit je proto dále třeba i **mezioborové pojetí práce**, která pojednává sice převážně o soukromém právu, ale zahrnuje též právo veřejné, zejména civilní právo procesní, insolvenční právo a dokonce i trestní právo procesní. Je dobře, že se disertant vyrovnává v rámci svého tématu i se speciálními úpravami v jiných oblastech práva: chybí mi však výraznější srovnání jejich přístupů, které by mohlo být základem úvahy o vhodnosti jejich sjednocení anebo alespoň většího sblížení. Jinak řečeno: disertant správně vykročil z izolovaného pohledu jednoho právního odvětví, avšak vykročil pouze částečně.

Konečně lze na posuzované práci ocenit i **zvolenou systematiku výkladu**. Práce je členěna do deseti částí. Po úvodním vymezení problematiky a cíle disertační práce se autor v první části zabývá historickým vývojem neúčinnosti úkonů a tzv. odpůrčího práva. Ve druhé části se věnuje pojmu právního úkonu a právního jednání s ohledem na aktuální změnu v novém OZ a poněkud konfuzně (avšak v souladu s literaturou) uvádí, že jde sice o rozdílné pojmy, ale tak si blízké, že je lze zásadně zaměňovat. V této části mne však více zaujalo vztažení odporovatelnosti i na některé procesní úkony, což mohu jen těžko akceptovat (viz dále náměty k obhajobě). Třetí část se věnuje pojmu právní neúčinnosti, čtvrtá část institutu odpůrčího práva (zde vykládá zejména dvě formy odpůrčího práva, které – dle V. Knappa - považuje za procesní reflex neúčinnosti /str. 48/ a to jednak žalobní a jednak na základě zákona). Věnuje se též otázce právní

povahy rozhodnutí o odpůrcí žalobě (zda jde o rozhodnutí deklaratorní nebo konstitutivní povahy: sám se přiklání ke druhé možnosti, o čemž není – myslím – pochyb, vzhledem k doslovu § 589 odst. 1 OZ). Pátá část pojednává o relativní neúčinnosti právního jednání a šestá o systému následků vadných právních jednání (autor – opět v souladu s literaturou – řadí neúčinnost mezi vady právních jednání, což nepovažuji za správné - viz též náměty k obhajobě).

Jádrem posuzované práce jsou části 7, 8 a 9. Ty se totiž zabývají konkrétní právní úpravou, a to: obecnou úpravou odpůrcího práva, odpůrcím právem mimo občanský zákoník (zejména v insolvenčním zákonu) a konečně zákonnou neúčinností (lepší vyjádření by asi bylo neúčinnost právního jednání ze zákona). Zde se věnuje nejprve problémům neúčinnosti na základě odporovatelnosti v OZ 1964 (nikoli neúčelně, protože problémy nezmizely s jeho zrušením), dále úpravě neúčinnosti na základě odporovatelnosti v OZ 2012, obojí z hlediska věcného, osobního i časového. Dále rozebírá právní úpravu neúčinnosti jednání dlužníka v insolvenčním zákonu, v bývalém obchodním zákoníku (snad pro srovnání), neúčinnost úkonů ze zákona upravenou v trestním řádu a v občanském soudním řádu v souvislosti s prohlášením o majetku dlužníka v rámci vykonávacího řízení. V samém závěru práce se věnuje moderním doktrínám ochrany věřitele (neboť právě o ni vždy u pojednávaného institutu jde), jak jsou zastávány v korporátním právu, přičemž správně podotýká, že jimi není možno obcházet tradiční pravidla, na kterých stojí odpůrcí právo.

Celkově mohu disertanta za **široký záběr** jen pochválit, protože takový víceborový přístup ukazuje nejen na to, kde všude se s neúčinností soukromoprávních jednání můžeme setkat, ale také otvírá otázku jejich možných střetů, do které se disertant již nepustil. To mu nezazlívám, patrně by to vybočilo z mezí zadání. Autorovi však vytýkám, že na str. 2 uvedl jako cíle disertační práce 13 problémových otázek, které však v úplnosti ve stejném členění v závěru práce nezodpověděl, což přirozeně čtenář postrádá. Na některé sice odpověděl v textu, ale některým odpovědím se vyhnul (jde např. o otázky č. 9, 10, 11 na str.3). To však považuji spíše za vadu metodickou, než věcnou. Celkové kladné hodnocení práce tím není vyloučeno.

Jak už jsem výše napsala, v některých tvrzeních s disertantem nesouhlasím. Z nich vybírám ta, k nimž by se měl při obhajobě blíže vyjádřit:

- K části 5. Relativní neúčinnost (odporovatelnost) nelze podle mého názoru radit k vadám právních jednání. To je něco jiného. Jednání samo nelze považovat za vadné, jestliže je soud může konstitutivním rozsudkem prohlásit za neúčinné vůči žalobci. Jinak ovšem diskuse nad vztahem neplatnosti resp. nicotnosti a neúčinnosti zde reprodukováná je velmi zajímavá a disertant by ji mohl ještě rozvést.

- Ke str. 108 an. (i jinde). Disertant necht' se vyjádří k otázce vykonatelnosti resp. vymahatelnosti pohledávky v občanském právu tak, jak ji sám chápe (viz mj. poznámka č. 73 na str. 29).
- Ke str. 39: Disertant přejímá z literatury (i klasické) názor, že odporovat lze i procesnímu úkonu, pokud tento má hmotněprávní účinky. S tím nesouhlasím. Jak by si to prakticky představoval ?
- Konečně bych uvítala, kdyby se disertant vyjádřil k používané různé terminologii, kterou ostatně na str. 47 sám komentuje. Jaké řešení by považoval rozumné ?

Závěr: Posuzovaná disertační práce odpovídá podle mého názoru požadavkům na disertační doktorské práce kladeným, prokazuje způsobilost autora k samostatné vědecké a tvůrčí práci. Lze ji proto doporučit k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu udělit autoru JUDr Stanislavu Svitákovi titul PhD.

Praha, 8.9.2014

Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc
oponentka